

Neformaliojo švietimo mokymo programa „Tradicinio kryžiaus drožyba“

Programos paskirtis:

Programa skirta mokiniams, neabejingiems drožybai, norintiems susipažinti su Lietuvos kryždirbystės fenomenu, tradiciniais sakraliosios drožybos objektais, ornamentais, tradiciniais ir naujaisiais kryždirbių įrankiais bei technologijomis.

Programa sudaryta iš **teorinės - pažintinės ir kūrybinės - praktinės** dalių.

Mokomosios programos tikslas:

Suteikti praktinių kryždirbystės įgūdžių, organizuojant prasmingą įvairaus amžiaus žmonių užimtumą.

Mokomosios programos uždavinys:

Sugebėti savarankiškai pagaminti tradicinį kryžių.

Analizė

V š I Meninė drožyba dirbtuvėse kartu su mokiniais ir suaugusiais pradedančiais drožėjais esame atkūrę nemažai tradicinių Sūduvos krašto kryžių. Ypač įdomu buvo restauruoti senąjį Žiūronių km.(Prienu r.) kryžių ir meistrauti jo kopijas ne tik patyrusiems tautodailininkams, bet ir pameistriams. Šis kryžius išskirtinis iš kitų restauruotų paminklų tuo, kad neblogai išsilaikęs, o svarbiausia tai, kad turėjome galimybę jį parsigabenti į dirbtuves. Tyrinėjimas ir kopijos kūrimas vyko vienu metu. Todėl išliko mažiau teorinės ir fotografinės medžiagos – darbas vyko neatsiejamai nuo originalo.

Teoriniai ir praktiniai užsiėmimai vyksta V š I Meninė drožyba kūrybinėse dirbtuvėse, Vilniaus g. 16, Prienai. Čia sukaupta daug reikalingos specialiosios literatūros, yra kompiuterinė įranga, patalpos praktiniams darbams ir pakankamai drožybos įrankių. Turime moto pjūklus, elektrinius pjūklus, siaurapjūklus, gręžtuvus, pjovimo, obliavimo stakles ir kt. įrangą. Dalis įrankių buvo įsigyta gavus finansavimą iš UNESCO 2005 metais. Kiekvienai mokomajai stovyklai reikia įsigyti: popieriaus piešimui, braižymui ir trafaretų gaminimui, kt. kanceliarinių priemonių, reikalingų eskizų ir brėžinių atlikimui, specialių drožimo kaltų(komplektai), apvalios ir pjautinės ąžuolo medienos, benzino, tepalų, galštuvų, grandinių pjūklams ir kt. priemonių.

Programos dalyviai

Mokomosios grupės skirstomos po 10 žmonių. Mokinių amžius neribojamas. Priklausomai nuo programos dalyvių amžiaus ir patirties parenkama individuali mokymosi ir praktinių darbų programa.

Turinys

Eil.Nr.	Temos	Tikslai , uždaviniai	Priemonės	Atlikimo metodai	Valandų sk.
1.	Protėvių medinių stulpų dirbinimo istorija	Supažindinti su medžio drožybos ypatybėmis Lietuvoje ir pasaulyje	Knygos, fotoalbumai, kompiuterinė įranga, ekranas, užrašai	Paskaita, aptarimas	2 val.
2.	Nuo pirmykščio gamtos realizmo iki šiuolaikinio modernizmo	Supažindinti su kryždirbystės meno istorija	Knygos, kompiuterinė įranga	Paskaita, „Minčių lietus“	2 val.
3.	Kas ir kodėl „bijo kryžiaus“	Atsakyti į klausimą „Ko iš tikrųjų reikia bijoti“(nuo deginamųjų aukų iki „Kryžiaus kelio“	Užrašai, priemonės piešimui.	Paskaita, disputas	2 val.
4.	Nuo pagarbos medžiui iki pagarbos tikėjimui	Susipažinti su įspūdingais Stakliškių apylinkių ažuolais, sakraliniu palikimu, išmokti senųjų giesmių.	Automobilis, fotoaparatas, diktofonas, priemonės piešimui.	Ekskursija	8 val.
5.	Pažinkim tai, kas arti mūsų	Susipažinti su artimiausioje aplinkoje esančiais skulptūrų ansambliais: Atminties taku Alksniakiemio miške, skulptūrų parku Prienuose. Sutvarkyti aplinką.	Autobusas, fotoaparatas, priemonės piešimui	Ekskursija. Tarka.	6 val.
6.	Nuo akmeninio kirvio iki šiuolaikinės technikos „kur pati kerta“	Supažindinti su medžio kirtimo ir tašymo įrankiais, naudojimosi taisyklėmis ir suteikti darbo įgūdžių	Kirvių komplektas, medienos ruošiniai, nežievinti rąstai, kompiuterinė įranga filmuotos medžiagos peržiūrai.	„Minčių lietus“, Kirvių ekspozicijos pristatymas, filmo pristatymas, praktiniai darbai	2+2 val.
7.	Pjaunam medį skersai ir išilgai	Supažindinti su senaisiais ir moderniausiais medžio	Pjūklų ekspozicija, filmuota	Ekspozicijos pristatymas, filmo peržiūra,	2+2 val.

		pjūklais, jų gamybos, palandinimo ir darbo su jais technologijomis	medžiaga, medienos ruošiniai, galastuvai	praktiniai darbai	
8.	„Medis veidą rodo“	Susipažinti su obliavimo įrankiais bei šveitimo ir kt. medienos paviršiaus apdorojimo technologijomis	Obliai, medžio ruošiniai	Praktiniai darbai	4 val.
9.	„Negalandęs – mieta kandęs“	Susipažinti su įrankių galandimo technologija	Senasis tekėlas, glitavimo pasta, arkanzaso akmuo, šiuolaikiniai galastuvai	Technologijos demonstravimas, praktiniai darbai	2+2 val.
10.	Tekinimo smagumėlis	Supažindinti su medienos tekinimo senosiomis ir naujausiomis technologijomis, įrankiais ir saugaus darbo ypatumais	Primityvios tekinimo staklės gamtoje, šiuolaikinės medienos tekinimo staklės, tekinimo kaltai, apsaugos priemonės	Paskaita, demonstravimas, praktiniai darbai	2+4 val.
11.	Ornamentai, „vingių raštai“ nuo priešistorinių iki mūsų laikų	Supažindinti su lietuvių liaudies ornamentais ir jų pritaikymu drožyboje. Ornamentais papuošti pasirinktą drožinį	Knygos, piešimo popierius, popierius eskizams	Paskaita, viktorina, praktiniai užsiėmimai	2+2 val.
12.	Drožyba	Supažindinti su drožinėjimo pradžiamoksliais	Kaltai, spaustuvai, guminiai plaktukai, šlifavimo pasta ir kt. priemonės	Paskaita, praktiniai užsiėmimai	2+4 val.
13.	Raižomoji drožyba	Susipažinti su raižomosios drožybos ypatumais ir darbų technologijomis (teksto rašymas, ornamento kūrimas)	Pieštukai, popierius, kopijavimo popierius, kaltukai	Kūrybinis darbas- praktikumas	1+3 val.
14.	Reljefinė drožyba	Susipažinti su reljefinės drožybos ypatumais ir technologijomis	Kaltai, tvoklės	Praktiniai darbai	1+3 val.

15.	Pjaustymas ir ažūrinė drožyba	Susipažinti su kontūro pjaustymu ir ažūrine drožyba bei jos ypatumais	Trafaretai, kaltai, peiliai	Teorija ir praktiniai darbai	1+3 val.
16.	Vieno kryžiaus istorija	Susipažinti su Žiūronių km. Kryžiaus originalu Prienų krašto muziejuje, jo atkurta kopija ir pagamintais darbais V š I „Prienų drožėjai“(dabar- V š I Meninė drožyba) dirbtuvėse bei Birštono vienkiemyje.	Transportas, popierius eskizams, piešimo popierius	Ekskursija, konkursas „Surask skirtumus“	5 val.
17.	Kryžiaus projektavimo ir gamybos technologijos aprašo parengimas	Parengti individualų eskizą ir brėžinį	Piešimo ir braižymo priemonės, popierius	Kūrybinis darbas	4 val.
18.	Kryžiaus maketo gaminimas	Pagaminti kryžiaus maketą	Braižymo priemonės, kopijavimo popierius, siaurapjūklis, pjūklai, obliai, kaltai, šlifavimo popierius, klėjai, vinys	Praktiniai darbai	16 val.
19.	Kryžiaus brėžinio ir gamybos technologinio aprašo parengimas	Pagal parengtą brėžinį aprašyti gamybos technologinį procesą	Braižybos priemonės	Grafiniai darbai, detalizavimas	4 val.
20.	Kryžiaus detalių trafaretų gaminimas	Pagaminti sudėtingiausių kryžiaus detalių trafaretus ant kartoninio popieriaus	Kartonas, pieštukai, žirklys	Praktiniai darbai	4 val.
21.	Raštų nužievinimas ir žymėjimas	Paruošti ažuolinius raštus Žymėjimui ir išilginiam pjaustymui, susipažinti su žymėjimo ypatumais	Kirviai, žymėjimo priemonės(siušlas, pieštukai, liniuotės)	Praktiniai darbai	2 val.
22.	Kryžiaus skersinio	Stebėti patyrusių meistrų darbą,	Rašymo priemonės	Stebėjimas, fiksavimas	1- 2 val.

	kontūrų pjaustymas	susipažinti su pjovimo technologija, darbo eiga ir ją aprašyti			
23.	Obliavimas	Kryžiaus liemens ir skersinio obliavimas. Kiekvienas mokinys dirba po 1 val. suaugusiųjų meistrų pameistriais	Elektriniai ir rankiniai pjūklai, liniuotės, ruletės	Praktiniai darbai, stebėjimas	10 val.
24.	Kryžiaus liemens ir skersinio galų gražinimas	Pagal trafaretą papuošti kryžių	Pjūklai, kaltai, tvoklės, obliai	Praktiniai darbai, stebėjimas, žymėjimas	Kiekvienas dirba po 0,5 val.
25.	Kryžmas suleidimas	Šį atsakingą darbą atlieka patyrę kryždirbiai. Mokiniai stebi ir aprašo	Žymėjimo priemonės, pjūklas, kaltai, tvoklės, obliai	Aprašymas	2 val.
26.	Kryžiaus elementų gamyba	Kryžiaus puošybos elementų drožyba (pasirenka individualiai): koplytėlė, ietis, spinduliai ir kt.	Pjūklai, siaurapjūkliai, obliai, kaltai, tekinimo staklės	Praktiniai darbai	16 val.
27.	Kryžiaus skulptūrų drožimas	Išdrožti kryžiaus skulptūras: Nukryžiuotąjį, aveles, žvakides, apvaizdos akį, kolonas, paukštį ir pan.	El. pjūklai, kaltai, spaustuvai, šlifavimo popierius	Praktiniai darbai	16 val.
28.	Kryžiaus elementų surinkimas, pritvirtinimas	Pritaikyti ir pritvirtinti kryžiaus elementus	Gręžtuvai ir grąžtai, suktuvai, antgaliai, vinys, plaktukai, kaiščiai, glaistas	Stebėjimas, praktiniai darbai	8 val.
29.	Skardinimas ir dažymas	Apskardinti koplytėlę, impregnuoti ir nudažyti elementus bei kryžių	Skarda, skardinimo įrankiai, impregnavimo medžiagos, dažai, teptukai	Praktiniai darbai	4 val.
30.	Kryžiaus statymas	Išgręžti skylės, įtvirtinti armatūrą	Tašeliai, kartys, virvės, kastuvai, akmenys, žvyras, cementas	Stebėjimas, praktiniai darbai	3 val.
31.	Kryžiaus puošimas	Papuošti kryžių	Žalumynai, juostelės	Praktiniai darbai	2 val.

	žolynais				
--	----------	--	--	--	--

Programos įgyvendinimo laikas – 1,5 mėn. (mokantis kasdien vidutiniškai po 5 val. išskyrus savaitgalius). Užsiėmimų trukmė 150 val. Baigę šią mokymo programą, programos dalyviai, sugeba savarankiškai pagaminti tradicinį kryžių.

Programą parengė tautodailininkas
tradicinių amatų meistras

Algimantas Sakalauskas